

*Ας έρχονται σ' εσένα οι στοχασμοί μου, όταν θε να 'χω φύγει,
όπως στην έναστρο της νύχτας σιωπή έρχεται η ζεστασιά από
το ηλιόγεμα.*

*Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ,
Τα Παρασρατημένα Πουλιά*

Νταρτζιλινγκ, Ινδία
Φεβρουάριος 2000

Πρόλογος

Αναχίτα

Σήμερα κλείνω τα εκατό. Όχι μόνο κατάφερα να επιβιώσω για έναν αιώνα, αλλά έζησα για να δω και τη χαραυγή μιας νέας χιλιετίας.

Και την ώρα αυτή που η μέρα αρχίζει να χαράζει και ο ήλιος να ανατέλλει πάνω από το όρος Κανγκκτσενγιούνγκκα πέρα μακριά από το παράθυρό μου, είμαι ξαπλωμένη στα μαξιλάρια και χαμογελώ με τον απόλυτο παραλογοισμό τούτης της σκέψης. Αν ήμουν έπιπλο, μια κομψή καρέκλα για παράδειγμα, θα μ' έλεγαν αντίκα. Θα με είχαν αναπαλαιώσει, θα με είχαν γυαλίσει και θα με επιδείκνυαν περήφανα ως ένα όμορφο αντικείμενο. Δυστυχώς όμως δεν συμβαίνει το ίδιο και με το ανθρώπινο σκαρί μου, δεν γίνεται καλύτερο όσο περνούν τα χρόνια, όπως συμβαίνει με κάποιο εξάισιο μαονένιο έπιπλο. Αντίθετα, το σώμα μου έχει γίνει ένα σακί από καρβόπανο γεμάτο κόκαλα το οποίο έχει κρεμάσει πια.

Και η όποια «ομορφιά» μου που μπορεί να θεωρηθεί πολύτιμη κρύβεται βαθιά μέσα μου. Είναι η σοφία των εκατό χρόνων που έχω ζήσει πάνω στη γη και μια καρδιά που ο χτύπος της έχει συνοδεύσει ρυθμικά κάθε ανθρώπινο συναίσθημα και συμπεριφορά που μπορεί να βάλει ανθρώπου νους.

Σαν σήμερα πριν από εκατό χρόνια, οι γονείς μου, όπως κάνουν όλοι οι Ινδοί, συμβουλευτήκαν μια αστρολόγο για να τους

πει το μέλλον της νεογέννητης κορούλας τους. Θαρρώ πως ανάμεσα στα λιγοστά πράγματα που έχω κρατήσει από τη μητέρα μου κάπου έχω ακόμη φυλαγμένες τις προβλέψεις της μάντισσας για τη ζωή μου. Θυμάμαι πως τους είχε πει ότι θα ζούσα πολλά χρόνια, αλλά συνειδητοποιώ ότι εκείνη την εποχή, το 1900, οι γονείς μου θα υπέθεσαν ότι αυτό σήμαινε πως, με το θέλημα των θεών, θα έφτανα να ζήσω μέχρι τα πενήντα μου.

Ακουώ ένα σιγανό χτύπημα στην πόρτα μου. Είναι η Κέβα, η πιστή μου υπηρέτρια, μ' έναν δίσκο που έχει πάνω του ένα φλιτζάνι εγγλέζικο τσάι –ένα μείγμα τσαγιού Κεϋλάνης και της μαύρης ποικιλίας Άσαμ– κι ένα κανάτι κρύο γάλα για το πρωινό μου. Μολονότι τα τελευταία εβδομήντα οχτώ χρόνια ζω στην Ινδία –και τα περισσότερο απ' αυτά στο Νταρτζιλινγκ–, δεν κατάφερα ποτέ μου να κόψω τη συνήθεια να παίρνω το τσάι μου όπως οι Άγγλοι.

Δεν αποκρίνομαι στο χτύπημα της Κέβα, προτιμώ τούτο το τόσο ξεχωριστό πρωί να μείνω λιγάκι ακόμη μονάχη με τις σκέψεις μου. Σίγουρα η Κέβα θα θέλει να κουβεντιάσουμε το πρόγραμμα της σημερινής μέρας, θ' ανυπομονεί να με σηκώσει από το κρεβάτι, να με πλύνει και να με ντύσει, προτού αρχίσει να καταφτάνει η οικογένειά μου.

Κι όπως η θερμότητα του ήλιου αρχίζει να διαλύει σιγά σιγά τα σύννεφα που έκρυβαν τα χιονοσκέπαστα βουνά, ψάχνω στον καταγάλανο ουρανό να βρω την απάντηση που κάθε πρωί τα τελευταία εβδομήντα οχτώ χρόνια παρακαλώ τους θεούς να μου δώσουν.

Σήμερα, σας παρακαλώ! ικετεύω τους θεούς, γιατί κάθε ώρα και λεπτό που έχει περάσει από την τελευταία φορά που είδα τον γιο μου ξέρω ότι είναι ακόμη ζωντανός κάπου πάνω στον πλανήτη. Αν είχε πεθάνει, θα το καταλάβαινα την ίδια στιγμή που θα συνέβαινε, όπως το κατάλαβα για όλους τους ανθρώπους που αγάπησα στη ζωή μου σαν έφυγαν από τον κόσμο τούτο.

Τα μάτια μου βουρκώνουν και γυρίζω το κεφάλι μου στο κομοδίνο δίπλα στο κρεβάτι μου, να κοιτάξω τη μοναδική φωτογραφία που έχω από εκείνον, ένα αγγελούδι δύο χρονών που χαμογελά καθισμένο στο γόνατό μου. Τη φωτογραφία αυτή μου την έχει δώσει η φίλη μου η Ίντιρα, μαζί με τη ληξιαρχική πράξη θανάτου του, λίγες βδομάδες αφότου πληροφορήθηκα ότι ο γιος μου είχε πεθάνει.

Μου φαίνεται σαν να έχει περάσει ένας αιώνας από τότε. Η αλήθεια είναι ότι ο γιος μου είναι τώρα πια γέρος σαν κι εμένα. Στις 5 Οκτωβρίου φέτος θα κλείσει τα ογδόντα ένα του χρόνια. Ακόμη όμως και με τις δικές μου δυνάμεις φαντασίας, μου είναι αδύνατον να τον σκεφτώ σαν γέρο.

Γυρίζω αποφασιστικά το κεφάλι μου από την άλλη μεριά, να μη βλέπω τη φωτογραφία του γιου μου, γιατί ξέρω ότι σήμερα μου αξίζει να χαρώ τις γιορτινές ετοιμασίες που έχει κάνει για χάρη μου η οικογένειά μου. Παραδόξως, όμως, όταν σε όλες αυτές τις γιορτές βλέπω το άλλο μου παιδί, την κόρη μου, με τα δικά της παιδιά, και τα παιδιά των παιδιών της, η απουσία του γιου μου απλώς θεριεύει τον πόνο που 'χω στην καρδιά και μου θυμίζει ότι εκείνος πάντα λείπει.

Φυσικά, όλοι οι άλλοι πιστεύουν, πάντα αυτό πίστευαν άλλωστε, ότι ο γιος μου πέθανε πριν από εβδομήντα οχτώ χρόνια.

«Μαάτζι*, έχεις μέχρι και τη ληξιαρχική πράξη του θανάτου του στα χέρια σου! Φτάνει πια, άσ' την ψυχούλα του να ησυχάσει», θα μου έλεγε αναστενάζοντας η κόρη μου η Μούνα. «Να χαιρέσαι τα ζωντανά μέλη της οικογένειάς σου».

Καταλαβαίνω ότι έλειπα από τόσα χρόνια η Μούνα έχει φτάσει πια να αγανακτεί μαζί μου. Και δικαίως. Θέλει να νιώθει ότι μου φτάνει που έχω μονάχα εκείνη. Μα ένα παιδί χαμένο είναι κάτι που δεν μπορεί ποτέ να αντικατασταθεί στην καρδιά μιας μάνας.

* Μαάτζι: προσφώνηση ηλικιωμένης γυναίκας.

Αλλά για σήμερα θα κάνω το χατίρι της κόρης μου. Θα καθίσω στην καρέκλα μου και θα χαζεύω όλο χαρά τη δυναστεία που έχω γεννήσει. Δεν θα τους κάνω να βαρεθούν με τις ιστορίες μου από την παλιά Ινδία. Κι όταν θα φτάσουν εδώ με τα γρήγορα τζιπ τους του δυτικού κόσμου και τα παιδιά τους θα παίζουν μ' εκείνα τα μαραφέτια που λειτουργούν με μπαταρίες, δεν θα τους υπενθυμίσω ότι η Ίντιρα κι εγώ ανεβήκαμε τους απόκρημνους λόφους γύρω από το Νταρτζιλινγκ καβάλα σ' ένα άλογο, ότι το ρεύμα και το τρεχούμενο νερό στο σπίτι μου ήταν κάποτε σπάνιο πράγμα ή ότι διάβαζα αχόρταγα κάθε κουρελιασμένο βιβλίο που έπεφτε στα χέρια μου. Τους νέους τούς εκνευρίζουν οι ιστορίες από το παρελθόν· θέλουν να ζουν μονάχα στο παρόν, όπως κι εγώ άλλωστε στην ηλικία τους.

Φαντάζομαι ότι τα περισσότερα μέλη της οικογένειάς μου δεν πετούν δα και τη σκούφια τους που θα διασχίσουν με αεροπλάνο τη μισή Ινδία για να επισκεφθούν την προγιαγιά τους που κλείνει τα εκατό, αλλά ίσως και να γίνομαι σκληρή μαζί τους. Έχω σκεφτεί πολύ τα τελευταία χρόνια γιατί οι νέοι δείχνουν να νιώθουν άβολα όταν βρίσκονται με ηλικιωμένους· θα μπορούσαν να μάθουν πάρα πολλά πράγματα που πρέπει να μάθουν από εμάς. Κι έχω καταλήξει ότι η δυσφορία τους πηγάζει από το γεγονός ότι, βλέποντας το εύθραυστο κι αδύναμο πια δικό μας σώμα, συνειδητοποιούν τι τους περιμένει στο μέλλον. Γιατί τότε μπορούν, μέσα στην απόλυτη λάμψη της δύναμης και της ομορφιάς τους, να δουν ότι τελικά μια μέρα θα φθαρούν κι αυτοί. Αλλά δεν ξέρουν τι θα κερδίσουν.

Πώς μπορεί να γίνει να αρχίσουν να βλέπουν μέσα μας; Να καταλάβουν ότι οι εμπειρίες των τόσο πολλών χρόνων θα κάνουν την ψυχή τους να μεγαλώσει, την παρορμητικότητά τους να δαμαστεί και τις εγωιστικές τους σκέψεις να ελαττωθούν; Όμως το αποδέχομαι ότι έτσι είναι η φύση, μέσα σ' όλη τη μαγευτική περιπλοκότητά της. Έχω πάψει να την αμφισβητώ πια.

Όταν η Κέβα χτυπά για δεύτερη φορά την πόρτα, την καλώ να μπει. Κι όσο εκείνη μου μιλάει γρήγορα στα χίντι*, εγώ αργοπίνω το τσάι μου κι απαριθμώ ένα ένα στο μυαλό μου τα ονόματα των τεσσάρων εγγονιών μου και των έντεκα δισέγγονών μου. Όταν φτάνεις τα εκατό, θέλεις να αποδεικνύεις ότι τουλάχιστον τα 'χεις τετρακόσια ακόμη.

Τα τέσσερα εγγόνια που μου χάρισε η κόρη μου έχουν γίνει κι αυτά καλοί και στοργικοί γονείς. Άνθισαν στον νέο κόσμο που έφερε στην Ινδία η ανεξαρτησία της από τους Βρετανούς, ενώ τα δικά τους παιδιά πήραν τη σκυτάλη και την πήγαν ακόμη παραπέρα. Τουλάχιστον έξι από αυτά, απ' όσο θυμάμαι, έχουν ξεκινήσει τη δική τους επιχείρηση ή είναι επαγγελματίες σε κάποιον τομέα. Για εγωιστικούς λόγους, εύχομαι κάποιος από τους ευρύτερους απόγονούς μου να είχε ασχοληθεί με την ιατρική, να είχε ακολουθήσει τα δικά μου χνάρια, αλλά συνειδητοποιώ ότι δεν μπορείς να τα 'χεις όλα.

Η Κέβα με βοηθά να πάω στο μπάνιο για να πλυθώ και συλλογίζομαι ότι η οικογένειά μου είχε με το μέρος της έναν συνδυασμό τύχης, μυαλού και οικογενειακών δεσμών. Και ότι μάλλον θα χρειαστεί για τη λατρεμένη μου Ινδία να περάσει άλλος ένας αιώνας προτού τα εκατομμύρια των ανθρώπων που λιμοκτονούν στους δρόμους της κατορθώσουν να καλύψουν έστω και στο ελάχιστο τις στοιχειώδεις ανάγκες που έχει ο άνθρωπος. Εγώ όλα αυτά τα χρόνια έκανα ό,τι μπορούσα για να βοηθήσω, αλλά συνειδητοποιώ ότι οι προσπάθειές μου ήταν μόνο ένα τοσοδά κυματάκι στον ωκεανό μπροστά στη θεριεμένη φουρτούνα της φτώχειας και της δυστυχίας.

Κάθομαι υπομονετικά όσο η Κέβα μού φοράει το καινούριο μου σάρι –δώρο για τα γενέθλιά μου από τη Μούνα, την κόρη μου– κι αποφασίζω για σήμερα να αφήσω στην άκρη τις

* Χίντι: η επίσημη γλώσσα της Ινδίας.

μεμφίμοιρες αυτές σκέψεις. Προσπάθησα όσο μπορούσα από το δικό μου μετερίζι να βοηθήσω τις ζωές που άγγιξαν φευγαλέα τη δική μου κι αυτό θα πρέπει να μου είναι αρκετό.

«Είστε πολύ όμορφη, κυρία Τσαβάν».

Κοιτάζω το είδωλό μου στον καθρέφτη και ξέρω ότι μου λέει ψέματα, αλλά την αγαπώ γι' αυτό. Τα δάχτυλά μου αγγίζουν τα μαργαριτάρια που στολίζουν τον λαιμό μου κοντά ογδόντα χρόνια τώρα. Στη διαθήκη που έχω κάνει τα αφήνω στη Μούνα.

«Η κόρη σας θα έρθει στις έντεκα και η υπόλοιπη οικογένεια μία ώρα αργότερα. Πού θέλετε να σας βάλω ώσπου να έρθουν;»

Της χαμογελώ, και την ίδια στιγμή νιώθω σαν μαονένια καρέκλα. «Μπορείς να με βάλεις στο παράθυρο. Θέλω να αγναντεύω τα βουνά», της απαντώ. Με βοηθά να σηκωθώ, με οδηγεί σιγά σιγά στην πολυθρόνα και με καθίζει εκεί.

«Να σας φέρω κάτι άλλο, κυρία;»

«Όχι. Πήγαινε στην κουζίνα να βεβαιωθείς ότι η μαγείρισσα έχει τα πάντα υπό έλεγχο για το μεσημεριανό μενού».

«Μάλιστα, κυρία». Παίρνει το καμπανάκι μου από το κομοδίνο, το ακουμπά στο τραπεζάκι δίπλα μου και βγαίνει αθόρυβα από το δωμάτιο.

Γυρίζω το πρόσωπό μου προς το φως του ήλιου που αρχίζει να τρυπώνει μέσα από τη μεγάλη τρίφατση τζαμαρία του μπαγκαλόου μου στην κορυφή του λόφου. Κι όσο λιάζομαι σαν γάτα, αναπολώ τους φίλους που έχουν φύγει από τη ζωή και δεν θα είναι σήμερα μαζί μου να γιορτάσουμε τα γενέθλιά μου. Η Ίντιρα, η πιο αγαπημένη μου φίλη, έχει πεθάνει εδώ και πάνω από δεκαπέντε χρόνια τώρα. Ομολογώ ότι ήταν από τις λίγες στιγμές στη ζωή μου που κατέρρευσα ψυχολογικά κι έκλαψα με μαύρο δάκρυ. Ακόμη και η αφοσιωμένη σ' εμένα κόρη μου δεν θα μπορούσε να φτάσει την αγάπη και τη φιλία που μου χάρισε η Ίντιρα. Εγωκεντρική κι επιπόλαιη μέχρι τη στιγμή που βγήκε η ψυχή της, η Ίντιρα ήταν εκεί για εμένα όταν την είχα ανάγκη.

Κοιτάζω το σεκρετέρ μου που είναι φωλιασμένο στην εσοχή του τοίχου απέναντί μου και δεν μπορώ να μη σκεφτώ τι κρύβει μέσα στο κλειδωμένο συρτάρι του. Κρύβει ένα γράμμα που είναι πάνω από τριακόσιες σελίδες. Αλευθύνεται στον λατρεμένο μου γιο κι εξιστορεί τη ζωή μου από την αρχή. Όσο περνούσαν τα χρόνια, άρχισα να φοβάμαι ότι θα ξεχνούσα τις λεπτομέρειες, ότι θα γίνονταν θολές και γεμάτες κόκκους στο μυαλό μου, σαν την μπομπίνα μιας βωβής ασπρόμαυρης ταινίας. Αν, όμως, όπως εξακολουθώ να πιστεύω μέχρι και σήμερα, ο γιος μου ζει και αν ποτέ γυρίσει κοντά μου, ήθελα να μπορώ να του προσφέρω την ιστορία της ζωής της μητέρας του και της ακλόνητης αγάπης της για το χαμένο της παιδί. Και τους λόγους για τους οποίους αναγκάστηκε να το αφήσει...

Ξεκίνησα να το γράφω γύρω στα πενήντα μου, πιστεύοντας ότι μπορεί ανά πάσα στιγμή να έφευγα από τον κόσμο τούτο. Και το γράμμα κάθεται εκεί μέσα κοντά πενήντα χρόνια τώρα, ανέγγιχτο κι αδιάβαστο, αφού εκείνος δεν ήρθε ποτέ του να με γυρέψει κι εγώ ακόμη δεν τον έχω βρει.

Ούτε καν η ίδια μου η κόρη δεν γνωρίζει την ιστορία της ζωής μου προτού έρθει εκείνη στον κόσμο. Ώρες ώρες νιώθω ενοχές που δεν της αποκάλυψα ποτέ την αλήθεια. Αλλά πιστεύω ότι φτάνει που εκείνη γνώρισε την αγάπη μου ενώ ο αδελφός της τη στερήθηκε.

Κοιτάζω το σεκρετέρ και βλέπω με τη φαντασία μου τη στοιβάζω από κιτρινωμένα χαρτιά που υπάρχουν μέσα του. Και ζητώ καθοδήγηση από τους θεούς. Γιατί τρέμω, σαν πεθάνω, που σίγουρα θα κοντεύει πια αυτή η μέρα, μην πέσει σε λάθος χέρια. Στοχάζομαι για κάποια δευτερόλεπτα μήπως πρέπει να ανάψω μια φωτιά και να ζητήσω από την Κέβα να ρίξει μέσα τα χαρτιά. Όχι! κουνώ αυθόρμητα το κεφάλι μου. Δεν θα έβρισκα ποτέ τη δύναμη να κάνω κάτι τέτοιο, μήπως και τον βρω τελικά. Υπάρχει ακόμη ελπίδα. Στο κάτω κάτω, έφτασα μέχρι τα εκατό· μπορεί να φτάσω μέχρι και τα εκατόν δέκα.

Αλλά στο μεταξύ σε ποιον να τα εμπιστευτώ, σε περίπτωση που;...

Φέρνω στο μυαλό μου τα μέλη της οικογένειάς μου, ανά γενιά. Και σε κάθε όνομα αφουγκράζομαι να ακούσω την καθοδήγηση των θεών. Και τελικά σταματώ στο όνομα ενός από τα δισέγγονά μου.

Στον Άρι Μαλίκ, το μεγαλύτερο παιδί του μεγαλύτερου εγγονού μου, του Βιβέκ. Κρυφογελάω σαν αισθάνομαι το ρίγος στη ραχοκοκαλιά μου – το σημάδι που μου έστειλαν εκείνοι που κατανούν πολύ περισσότερα απ' όσα θα μπορούσα να καταλάβω ποτέ εγώ. Ο Άρι, το μοναδικό μέλος της ευρύτερης οικογένειάς μου που έχει ευλογηθεί να έχει γαλάζια μάτια. Εκτός βέβαια από τον λατρεμένο χαμένο γιο μου. Κάνω μεγάλη προσπάθεια να θυμηθώ με λεπτομέρειες πώς είναι εμφανισιακά· αλλά με έντεκα δισέγγονα που έχω, παρηγορώ τον εαυτό μου, θα δυσκολευόταν να θυμηθεί ακόμη και κάποιος με τα μισά μου χρόνια. Κι άλλωστε τα τελευταία χρόνια τα δισέγγονά μου είναι σκορπισμένα σε όλη την Ινδία και τα βλέπω σπάνια πια.

Ο Βιβέκ, ο πατέρας του Άρι, είναι ο πιο επιτυχημένος οικονομικά απ' όλα τα εγγόνια μου. Πάντα του ήταν έξυπνο παιδί, αν και λίγο βαρετό. Είναι μηχανικός και τα λεφτά που βγάζει φτάνουν για να προσφέρει μια πολύ άνετη ζωή στη γυναίκα του και στα τρία παιδιά του. Αν δεν με απατά η μνήμη μου, ο Άρι σπούδασε στην Αγγλία. Ήταν πάντα ένα πανέξυπνο διαβολάκι, αν και μου διαφεύγει τι κάνει από τότε που τελείωσε το σχολείο. Σήμερα, αποφασίζω, θα μάθω όμως. Θα τον παρατηρώ. Και είμαι σίγουρη ότι θα καταλάβω αν το ένστικτό μου είναι σωστό.

Αφού το τακτοποίησα κι αυτό λοιπόν, και νιώθοντας κάπως πιο ήρεμη τώρα που ίσως βρήκα την απάντηση στο δίλημμά μου, κλείνω τα μάτια μου για να πάρω έναν υπνάκο.

«Μα πού είναι;!» ψιθύρισε στον άντρα της η Σαμίνα Μαλίκ. «Μου έδωσε τον λόγο του ότι δεν θ' αργούσε», πρόσθεσε κοιτάζοντας τα υπόλοιπα μέλη της ευρύτερης οικογένειας της Αναχίτα, που ήταν σε πλήρη απαρτία. Ήταν μαζεμένα γύρω από την ηλικιωμένη στο κομψό σαλόνι του μπαγκαλόου της και τη βομβάρδιζαν με δώρα και κομπλιμέντα.

«Μη σε πάνει πανικός, Σαμίνα», καθούχασε τη γυναίκα του ο Βιβέκ, «θα έρθει ο γιος μας».

«Μα ο Άρι είπε ότι θα μας συναντούσε στις δέκα στον σταθμό για να ανηφορίσουμε όλοι μαζί σαν οικογένεια τον λόφο... Σ' τ' ορκίζομαι, Βιβέκ, αυτό το παιδί δεν σέβεται καθόλου την οικογένειά του...»

«Σώπα, *πιαρί**, είναι καλό παιδί ο γιος μας, κι έχει τόσες δουλειές που τον απασχολούν».

«Έτσι λες;» τον ρώτησε η Σαμίνα. «Εγώ δεν είμαι και τόσο σίγουρη. Κάθε φορά που τηλεφωνώ στο διαμέρισμά του, σηκώνει το τηλέφωνο και διαφορετική γυναίκα. Ξέρεις τώρα πώς είναι η Βομβάη· γεμάτη ξετοίλωτες του Μπόλιγουντ κι αρπακτικά», ψιθύρισε, γιατί δεν ήθελε να ακούσει κανένας άλλος συγγενής την κουβέντα τους.

«Ναι, αλλά ο γιος μας είναι είκοσι πέντε χρονών άντρας πια κι έχει τη δική του επιχείρηση. Μπορεί κάλλιστα να φροντίζει τον εαυτό του», της απάντησε ο Βιβέκ.

«Το προσωπικό περιμένει την αφεντιά του να έρθει για να φέρει τη σαμπάνια να ευχηθούμε στη γιαγιά σου. Η Κέβα ανησυχεί μήπως η γιαγιά σου παρακουραστεί αν το καθυστερήσουμε κι άλλο». Η Σαμίνα αναστέναξε. «Αν ο Άρι δεν έρθει μέσα στα επόμενα δέκα λεπτά, θα τους πω να συνεχίσουμε χωρίς αυτόν».

«Σου το 'πα εγώ ότι δεν θα χρειαστεί να κάνεις κάτι τέτοιο», της είπε ο Βιβέκ, χαμογελώντας περιχαρή σαν είδε τον Άρι,

* *Πιαρί*: αγάπη μου (για γυναίκα).

τον αγαπημένο του γιο, να μπαίνει. «Τη μητέρα σου την έπιασε πανικός, όπως πάντα», είπε χαμογελώντας στον Άρι κι έσφιξε ζεστά τον γιο του στην αγκαλιά του.

«Υποσχέθηκες να συναντηθούμε στον σταθμό. Σε περιμέναμε μία ώρα! Πού ήσουν;» ρώτησε συνοφρυωμένη η Σαμίνα τον όμορφο γιο της, αλλά ήξερε, όπως πάντα, ότι έδινε μια χαμένη μάχη κόντρα στον ορμητικό χείμαρρο της γοητείας του.

«Συγγνώμη, μαμά». Ο Άρι χάρισε στη μητέρα του ένα ακαταμάχητο χαμόγελο και πήρε τα χέρια της στα δικά του. «Καθυστέρησα και προσπάθησα να σε βρω στο κινητό σου, αλλά, ως συνήθως, το είχες κλειστό».

Ο Άρι με τον πατέρα του χαμογέλασαν πονηρά. Ήταν οικογενειακό τους αστείο η ανικανότητα της Σαμίνα να χρησιμοποιεί το κινητό της.

«Τέλος πάντων, τώρα είμαι εδώ», είπε ο Άρι κοιτάζοντας και το υπόλοιπο συγγενολόι ολόγυρα. «Μήπως έχασα κάτι;»

«Όχι, και η προγιαγιά σου είχε το μυαλό της στις χαιρετούρες με την υπόλοιπη οικογένεια, οπότε ας ελπίσουμε πως δεν πρόσεξε ότι άργησες», του απάντησε ο Βιβέκ.

Ο Άρι γύρισε και κοίταξε μέσα από το πλήθος των συγγενών του τη μητριάρχισσα, της οποίας τα γονίδια είχαν υφάνει αόρατα νήματα δένοντας μεταξύ τους διαφορετικές γενιές. Και τη στιγμή που την κοίταξε, είδε το πανέξυπνο, ερωτηματικό βλέμμα της να είναι καρφωμένο πάνω του.

«Άρι! Αποφάσισες να μας έρθεις τελικά». Χαμογέλασε. «Έλα να δώσεις ένα φιλή στην προγιαγιά σου».

«Μπορεί σήμερα να κλείνει τα εκατό, αλλά της γιαγιάς σου δεν της ξεφεύγει τίποτα», ψιθύρισε στον Βιβέκ η Σαμίνα.

Η Αναχίτα άνοιξε τα εύθραυστα χέρια της για να αγκαλιάσει τον Άρι και τότε το πλήθος των υπόλοιπων συγγενών χωρίστηκε στα δύο, ενώ τα μάτια όλων καρφώθηκαν πάνω του. Ο Άρι πλησίασε την προγιαγιά του, γονάτισε μπροστά της, εκφράζοντάς

της τον σεβασμό του με μια βαθιά *πρاناάμ**, και περίμενε να του δώσει την ευχή της.

«Νάνι», της είπε, χρησιμοποιώντας το τρυφερό χαϊδευτικό με το οποίο τη φώναζαν όλα τα εγγόνια και τα δισέγγονά της. «Συγχώρεσέ με που άργησα. Είναι μακρύ το ταξίδι από τη Βομβάη», της εξήγησε.

Σήκωσε τα μάτια του και είδε τα δικά της να τον κοιτάζουν διαπεραστικά μ' εκείνο τον παράξενο τρόπο που είχαν πάντα, σαν να έψαχναν βαθιά μες στην ψυχή του.

«Δεν πειράζει», αποκρίθηκε εκείνη και τα συρρικνωμένα, σαν μικρού παιδιού δάχτυλά της άγγιξαν το μάγουλό του σαν το απαλό φτερούγισμα μιας πεταλούδας. «Αν και προσωπικά», συμπλήρωσε χαμηλώνοντας τη φωνή της για να την ακούσει μοναχά εκείνος, «θεωρώ πάντοτε χρήσιμο να βάζω αποβραδīs το ξυπνητήρι μου να χτυπήσει στη σωστή ώρα το άλλο πρωί». Του έκλεισε κρυφά το μάτι κι ύστερα του έκανε νόημα ότι μπορούσε να σηκωθεί. «Εμείς οι δύο θα τα πούμε αργότερα. Βλέπω ότι η Κέβα δεν βλέπει την ώρα να ξεκινήσει η γιορτή».

«Ναι, Νάνι, και βέβαια», της είπε ο Άρι και σηκώθηκε, νιώθοντας τα μάγουλά του να φουντώνουν. «Χρόνια πολλά, να είσαι πολύχρονη».

Ξαναγύρισε στους γονείς του κι αναρωτιόταν πώς στο καλό ήξερε η προγιαγιά του ποιος ακριβώς ήταν ο λόγος της σημερινής του αργοπορίας.

Η μέρα κύλησε σύμφωνα με το πρόγραμμα, με τον Βιβέκ, τον μεγαλύτερο από τα εγγόνια της Αναχίτα, να βγάζει έναν συγκινητικό λόγο για την απίστευτη ζωή της. Κι έτσι όπως έρεε η σαμπάνια, λύθηκαν σιγά σιγά οι γλώσσες κι άρχισε να διαλύεται εκείνη η περίεργη ένταση που υπήρχε ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας που είχαν μαζευτεί όλα μαζί έπειτα από τόσο καιρό

* *Πρاناάμ*: υπόκλιση.

που είχαν περάσει χώρια. Ο φυσικός ανταγωνισμός ανάμεσα στα αδέρφια έγινε μια θολή ανάμνηση καθώς το καθένα πήρε πάλι τη θέση του στην ιεραρχία της οικογένειας και τα νεαρότερα ξαδέλφια άφησαν κατά μέρος τις ντροπές και βρήκαν κοινό έδαφος.

«Για κοίτα τον γιο σου!» σχολίασε στον Βιβέκ η Μούνα, η κόρη της Αναχίτα. «Οι ξαδέλφες του κάνουν σαν τρελές για χάρη του. Μου φαίνεται ότι σε λίγο καιρό θα πρέπει να αρχίσει να σκέφτεται τον γάμο», πρόσθεσε.

«Δεν νομίζω ότι εκείνος το βλέπει έτσι», γκρίνιαξε στην πεθερά της η Σαμίνα. «Απ' ό,τι φαίνεται, στις μέρες μας οι νέοι άντρες κάνουν τη ζωή τους μέχρι τα τριάντα και βάλε».

«Δηλαδή δεν θα του κάνετε κανένα προξενιό;» ρώτησε η Μούνα.

«Φυσικά και θα του κάνουμε, αλλά δεν νομίζω να συμφωνήσει», αναστέναξε ο Βιβέκ. «Ο Άρι είναι παιδί της νέας γενιάς, ο απόλυτος κυρίαρχος του δικού του σύμπαντος. Έχει την επιχείρησή του και ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο. Έχουν αλλάξει οι καιροί πια, μαμά, και πρέπει με τη Σαμίνα να αφήσουμε τα παιδιά μας να διαλέξουν μόνα τους τον άντρα ή τη γυναίκα που θα πάρουν».

«Σοβαρολογείς;» τον ρώτησε η Μούνα ανασηκώνοντας το φρύδι. «Πολύ μοντέρνες απόψεις έχεις, Βιβέκ. Στο κάτω κάτω, εσείς οι δύο δεν ζήσατε κι άσχημα μαζί».

«Ναι, μαμά», συμφώνησε ο Βιβέκ, πιάνοντας το χέρι της γυναίκας του. «Μου έκανες καλή επιλογή». Χαμογέλασε.

«Αλλά κολυμπάμε κόντρα σ' ένα ρεύμα που είναι αδύνατον να το νικήσουμε», της είπε η Σαμίνα. «Οι νέοι σήμερα κάνουν ό,τι θέλουν κι αποφασίζουν μόνοι τους για τον εαυτό τους». Θέλοντας να αλλάξει κουβέντα, κοίταξε την Αναχίτα στην άλλη άκρη του δωματίου. «Η μητέρα σου δείχνει να περνά καλά στα γενέθλιά της», σχολίασε στη Μούνα. «Αυτή η γυναίκα είναι στ' αλήθεια μια έκπληξη, ένα θαύμα της φύσης!»

«Ναι», αναστέναξε η Μούνα, «αλλά ανησυχώ πραγματικά που είναι μόνη της εδώ πάνω στους λόφους κι έχει μόνο την Κέβα να τη φροντίζει. Πιάνει πολύ κρύο εδώ τον χειμώνα κι αυτό δεν κάνει καλό στα γέρικα κόκαλά της. Της έχω πει τόσες φορές να έρθει να ζήσει μαζί μας στο Γκουχαγκάρ για να την προσέχουμε. Αλλά φυσικά εκείνη αρνείται. Λέει ότι εδώ πάνω νιώθει πιο κοντά στα πνεύματά της και, φυσικά, και στο παρελθόν της».

«Το *μυστηριώδες* παρελθόν της», σχολίασε ανασηκώνοντας το φρύδι ο Βιβέκ. «Μαμά, πιστεύεις ότι θα καταφέρεις να την πείσεις ποτέ να σου πει ποιος ήταν ο πατέρας σου; Ξέρω ότι εκείνος πέθανε προτού γεννηθείς, αλλά ποτέ μου δεν έμαθα περισσότερες λεπτομέρειες».

«Για εμένα είχε σημασία τότε που ήμουν παιδί και θυμάμαι που τη ρωτούσα συνέχεια γι' αυτό, αλλά τώρα πα...» του απάντησε ανασηκώνοντας τους ώμους η Μούνα. «Αν θέλει να έχει τα μυστικά της, μπορεί να τα έχει. Για μένα δεν θα μπορούσε να υπάρξει πιο στοργική μητέρα από εκείνη και δεν θέλω να την ταραξώ». Η Μούνα κοίταξε τρυφερά τη μητέρα της και η Αναχίτα είδε που την κοίταζε η κόρη της και της έγεννε να πάει κοντά της.

«Ναι, *μαάτζι*, τι είναι;» ρώτησε τη μητέρα της η Μούνα σαν πήγε κοντά της.

«Νιώθω λίγο κουρασμένη», της είπε η Αναχίτα πνίγοντας το χασμουρητό της. «Θα ήθελα να πάω να ξαπλώσω λίγο. Και σε μία ώρα θέλω να μου φέρεις τον δισέγγονό μου τον Άρι να με δει».

«Βεβαίως». Η Μούνα βοήθησε τη μητέρα της να σηκωθεί και την πέρασε ανάμεσα από τους συγγενείς της. Η Κέβα, που φρόντιζε πάντοτε να μην ξεμακραίνει πολύ από την κυρά της, τις πλησίασε. «Η μητέρα μου θέλει να ξεκουραστεί, Κέβα. Μπορείς να την πας να ξαπλώσει;»

«Ασφαλώς, ήταν κουραστική μέρα η σημερινή».

Η Μούνα τις κοίταζε μέχρι που βγήκαν από το σαλόνι και ύστερα ξαναγύρισε στον Βιβέκ και στη γυναίκα του. «Θέλει να

ξεκουραστεί λίγο, αλλά μου ζήτησε, αν μπορεί ο Άρι, να πάει σε μία ώρα να τη δει».

«Σοβαρά;» τη ρώτησε συνοφρυωμένος ο Βιβέκ. «Αναρωτιέμαι γιατί».

«Ποιος ξέρει τι μπορεί να έχει σκεφτεί πάλι το μυαλό της μητέρας μου», αναρωτήθηκε η Μούνα αναστενάζοντας.

«Καλύτερα να πάω να του το πω, γιατί τον άκουσα πριν από λίγο που έλεγε ότι σε λιγάκι θα φύγει. Έχει κάποια επαγγελματική συνάντηση στη Βομβάη αύριο πρωί πρωί».

«Ε, καλά θα κάνει να βάλει κι αυτός μία φορά την οικογένειά του πάνω απ' όλα τα άλλα», είπε αποφασιστικά η Σαμίνα. «Πάω να τον βρω».

Όταν ο Άρι έμαθε από τη μητέρα του ότι η προγιαγιά του ήθελε να τον δει σε μία ώρα, δεν χάρηκε καθόλου, όπως ακριβώς το είχε προβλέψει ο πατέρας του.

«Δεν γίνεται να χάσω το αεροπλάνο», της εξήγησε. «Μαμά, πρέπει να καταλάβεις ότι έχω και μια επιχείρηση».

«Τότε θα πω στον πατέρα σου να πάει να πει στη γιαγιά του ότι ο μεγαλύτερος δισέγγονός της δεν μπορεί να βρει λίγο χρόνο στα εκατοστά της γενέθλια για να μιλήσει μαζί της, όπως του ζήτησε».

«Μα...» Ο Άρι είδε το σκυθρωπό ύφος της μητέρας του κι αναστέναξε. «Καλά, εντάξει», συμφώνησε. «Θα μείνω. Και τώρα με συγχωρείς, αλλά πρέπει να προσπαθήσω να βρω λίγο σήμα κάπου σ' αυτό το σπίτι για να τηλεφωνήσω και να αναβάλω τη συνάντηση που έχω».

Η Σαμίνα κοίταζε τον γιο της που έφυγε με το βλέμμα του καρφωμένο στο κινητό του. Ήταν πεισματάρικο παιδί από τη μέρα που γεννήθηκε και δεν υπήρχε αμφιβολία ότι τον είχε παραχαϊδέψει, όπως κάθε μητέρα το πρώτο της παιδί. Ήταν πάντα ξεχωριστός για εκείνη, από την πρώτη εκείνη στιγμή που είχε ανοίξει τα ματάκια του κι εκείνη αντίκρισε σοκαρισμένη το

γαλάζιο τους χρώμα. Ο Βιβέκ την πείραζε διαρκώς γι' αυτό, αμφισβητώντας την πίστη της γυναίκας του. Όσοι είχαν επισκεφθεί την Αναχίτα κι εκείνη τους είπε ότι κι ο νεκρός πατέρας της Μούνα είχε τέτοιο χρώμα ματιών.

Η επιδερμίδα του Άρι ήταν πιο ανοιχτόχρωμη από των αδελφών του και η εντυπωσιακή ομορφιά του τραβούσε πάντοτε σαν μαγνήτης τα βλέμματα. Και σίγουρα η τόση προσοχή που του έδειχναν οι άλλοι από τη μέρα που γεννήθηκε μέχρι και σήμερα στα είκοσι πέντε του τον είχε κάνει να έχει μια αλαζονεία πάνω του. Αλλά αυτό που τον έσωζε πάντοτε ήταν ο γλυκός του χαρακτήρας. Απ' όλα της τα παιδιά, ο Άρι ήταν πάντοτε ο πιο τρυφερός μαζί της κι έτρεχε αμέσως κοντά της αν προέκυπτε κάποιο πρόβλημα. Αλλά αυτό κράτησε μέχρι τη μέρα που έφυγε για τη Βομβάη, ανακοινώνοντάς τους ότι θ' άνοιγε τη δική του επιχείρηση...

Και τώρα πια εκείνος ο Άρι που ερχόταν να δει την οικογένειά του της φαινόταν πιο σκληρός, πιο εγωκεντρικός και, αν ήθελε να είναι ειλικρινής με τον εαυτό της, η Σαμίνα ανακάλυπτε ότι αυτός ο Άρι της άρεσε ολοένα και λιγότερο. Γύρισε στον άντρα της, προσευχόμενη από μέσα της όλο αυτό να ήταν απλώς μια φάση που θα περνούσε.

«Τώρα μπορεί να έρθει ο δισέγγονός μου», δήλωσε η Αναχίτα ενώ η Κέβα τη βοήθησε να ανακαθίσει στο κρεβάτι και χτύπησε τα μαξιλάρια πίσω από το κεφάλι της για να αφρατέψουν.

«Μάλιστα, κυρία. Θα πάω να τον φέρω».

«Και δεν θέλω να μας ενοχλήσει κανείς».

«Μην ανησυχείτε, κυρία».

«Καλησπέρα, Νάνι», τη χαιρέτησε μερικά δευτερόλεπτα αργότερα ο Άρι, που μπήκε με ζωηρή περπατησιά στο δωμάτιο. «Ελπίζω να είσαι πιο ξεκούραστη τώρα, ε;»

«Ναι». Η Αναχίτα του έδειξε την καρτέλα. «Κάθισε, Άρι, σε παρακαλώ. Και συγγνώμη αν σου χάλασα τ' αυριανά επαγγελματικά σου σχέδια».

«Ειλικρινά», της απάντησε ο Άρι, που για δεύτερη φορά εκείνη τη μέρα αισθάνθηκε τα μάγουλά του να φουντώνουν, «δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα». Την παρατηρούσε που τον κοίταζε με το διαπεραστικό της βλέμμα κι αναρωτήθηκε πώς ήταν δυνατόν να γίνεται αυτό, λες και μπορούσε να διαβάζει το μυαλό του.

«Ο πατέρας σου μου είπε ότι μένεις στη Βομβάη πια και ότι έχεις μια επιτυχημένη επιχείρηση».

«Χμ, προς το παρόν δεν θα τη χαρακτηρίζα και τόσο επιτυχημένη», αποκρίθηκε ο Άρι. «Αλλά δουλεύω πολύ σκληρά για να την κάνω επιτυχημένη στο μέλλον».

«Βλέπω ότι είσαι ένας φιλόδοξος νεαρός. Και είμαι σίγουρη ότι μια μέρα η επιχείρησή σου θα σου αποδώσει τους καρπούς που ελπίζεις».

«Σ' ευχαριστώ, Νάνι».

Ο Άρι είδε την προγιαγιά του να του χαμογελά αχνά. «Αν και φυσικά αυτό μπορεί να μη σου δώσει την ικανοποίηση που πιστεύεις ότι θα σου δώσει. Υπάρχουν κι άλλα πράγματα στη ζωή πέρα από τη δουλειά και τα πλούτη. Αν κι αυτό θα το ανακαλύψεις και μόνος σου», πρόσθεσε. «Λοιπόν, Άρι, έχω κάτι που θέλω να σου δώσω. Άνοιξε, σε παρακαλώ, το σεκρετέρ μου μ' αυτό το κλειδί και βγάλε έξω τη στοίβα χαρτιά που θα βρεις μέσα».

Ο Άρι πήρε το κλειδί από το χέρι της προγιαγιάς του, το γύρισε στην κλειδαριά κι έβγαλε από μέσα ένα παμπάλαιο χειρόγραφο.

«Τι είναι αυτό;» τη ρώτησε.

«Είναι η ιστορία της ζωής της προγιαγιάς σου. Την έγραφα για να τη δώσω στον χαμένο μου γιο. Δυστυχώς όμως δεν τον βρήκα ποτέ».